

ZVON

LEPOSLOVEN LIST.

Leto VI.

Na Dunaji 15. januarja 1880.

List 2.

Samostanski vratár.

Življenja valovi tam zunaj hrumé, Teló ti je hiša: v njej um gospodar.
Tu vlada pa mir in tihota, A čut gospodinja ti bodi;
Tam zunaj beže se, družé se ljudjé, Počutki so vrata: ti glej ko vratár,
Tu notri je sveta samota. Kaj ven in kaj noter ti hodi.

Na pragu stojé jaz oziram se v svet, Kar imaš zlatá in pa srebra domá,
V ozidje se ozko oziram; Raztópi ga v peči ognjéni;
U cêlici bivam nad petdeset let, Zlatár naj iz tega ti ključe sková,
Ter duri odpiram, zapiram. Pa v duri počutkov jih déni!

In bil samostanu prav véren ključár Odperto navadno uhó in okó,
O pozni, o rani sem uri; A usta zaperta mi nósi;
Utrujeni potnik in revež nikdár Če treba, odpri pa še usta serénó,
Zastonj ni poterkal ob dúri. Nikjér dovolitve ne prosi!

Premnogi, ki dušo obup jim je têrl, Odperto sercé in odperte roké
Tu našli so mir in tolažbo; Imej za terpečega brata;
Za mir sem jezérokrat dúri odpêrl, A têrno zapahni uhó in sercé,
Nikoli jih nisem za zdražbo. Če terka sovraštvo na vrata.

Takó jaz obračal sem ključe vsikdár, Hinavstvu in pôdlosti v dušo ne daj,
Takó sem u službi osível; Ne krivdi ne zlobi nobéni!
Ti tudi, predragi mi, bodi vratár Krepósti razmakni sercé na stežáj,
In modro in možko boš žível. A skerbno ga strasti zakléni!

To bode edino ti prava prostóst,
Če imaš počutke v oblásti,
To bode najviša modróst in krepóst:
Berzdati in vladati strasti!

Pervi dnevi drugega triumvirata.

(Dalje.)

Govoril bom z očetom; upam, da mi tebe tudi še prepusti*, reče mladenič, z veliko zadovoljnostjo opazujoč Lydonovo veselje. „Reci Manesu, naj se pripravi, da me bode spremlil“, ukaže sužnja, ki hitro steče in zdaj v enega, zdaj v drugega tovariša zadene, ki so imeli opraviti sè snaženjem, olepšanjem in opletanjem véž, stebrov in dvoran. Manius se pa počasi napoti skozi ozki prehod v sprednji del hiše, v atrium, dvorano, ki je dobivala svojo svetlobo skozi veliko, četverovoglato odprtino v sredi stropa. Tu je našel nekaj znancev, klientov svojega očeta, ki so se po običaji na vse jutro že prišli poklanjat svojemu zavetniku in so na svoj „Ave domine“! sprejemali od njega objem in poljub. Manius izpregovori nekoliko besedic z njimi, sprejme njih čestitanje k ženitvi, potem gré sè sužnjem skozi velika vrata, kjer je na predvežji čakalo kerdelo drugih klientov, da bi na nje versta prišla. Veselega serca stopa po ozkih ulicah, ki deržé navzdol proti Suburi; za njim gredočega Manesa pa tare skerb, ali si ne bode morda mladi gospod černih, nizkih čevljičkov preveč poblatil, predno pride v namenjeno hišo, zlasti po Suburskem razpotji, kjer so bili ljudje že blato razgazili; kajti tu je bilo že na vse zgodaj obilo gibanja in življenja. Tu so ubožni prebivalci iz ónkraj Tibera prodajali zveplene šibice, drugi so imeli na prodaj medene kolače in druge jestvine, tam so še zadnji kmetje gonili mule, otovorjene s koši, polnimi poljskega pridelka; glasno so vozniki kričali nad živino, vpreženo pred težke vozove, naložene s kamenjem za zidanje. Tudi dečkj v svojih škertlatno obšitih togah spremljani od sužnjev, ki so nosili za njimi knjižice, tablice in drugo šolsko pripravo v okroglih škatljah, bili so že začeli svoje romanje v preproste, rokodelskim delalnicam enake učilnice, po katerih so rimski učitelji (ludorum magistri) mladino strahovali. V majhnih gostilnicah se je že dim dvigal v znamenje, da so kuharji že začeli med drugimi rečmi pripravljati klobasice, to priljubljeno jed Rimljanov. Ob oglu pa se je zbiralo kerdelo okolo raznih naznanil z velikimi rudečimi čerkami pisanih, ali pa je poslušalo oklicarja, ki se je s trombo oglasil in zdaj na znanje dajal kako dražbo ali da se je izgubila kaka reč. Ne preširoke ulice so še bolj zoževale vanje postavljene kuharnice, brivnice in enake lope. Ob stebrih pa so se videle mize s čašicami previdoma na veržice

priklenenimi, poleg njih pa so stali kmetje z mehovi polnimi novega vina.

Manius je na veliko skerb sužnjevo po najbolj blatni sredi ulice stopal in veselega obraza odzdravljaj prijazni „Ave“ in „Salve“ znancev, katere je srečaval. Nekateri, zlasti mlajši, ki so vedeli, da se ženi, podajali so mu roko in ga poljubljali srečo mu voščoč o nameravani izpremambi stanu ali pa mu šaljivo očitajoč, da se odpoveduje svobodnejšemu samskemu stanu.

Mimo svetišča bogovom Penatom posvečenega prideta na „Sveto cesto“; z nje kreneta na Palatinski grič, na katerem je Ciceronov dom ponosno nad forum se dvigal. Ko se je Manius tej hiši bližal, jela ga je dobra volja zapuščati; kajti domislil se je žalostnih političnih razmér, katere so Cicerona prisilile, mesto zapustiti in le skrivaje prihajati v Rim, v katerem je, ni bilo še dolgo tega, kakor kak vladar sè svojo zgovornostjo in svojim svetom gospodoval. Republikanska stranka je bila zdaj v Italiji uplašena, razgnana. Mladi Octavianus, na katerega je Cicero toliko upanje stavil, zvezal se je z največim nasprotnikom Cicerona in republike, z Antonijem, in le bogovi so vedeli, kaj so ravno tiste dni nasnovali tam v Bononiji, kjer so se bili sešli konsul Octavianus, Antonius in pontifex maximus Lepidus sè svojimi legijami. Še ves zamišljen je Manius odperl velika vrata ne poter kavši z visečim kladivcem, kakor da bi bil izmed domačih, in nekako boječe pogleda vratar iz svoje sobice v vežo; pa kò vidi nekdanjega spremljevalca svojega gospodarja, gre ga hitro napovedavat. Cicero sam mu pride v atrium naproti, objame in poljubi „upanje boljše prihodnosti“, kakor je rad imenoval Manija, in ga popelje v tablinum, svojo bralnico in pisalnico. Tu je na stolu z visokim naslanjačem že sedel drug gost, ljudski tribun Salvius, ki je bil prišel vabit Cicerona na obed, katerega je hotel pripraviti v slovo svojim najboljšim prijateljem pred svojim odhodom v Macedonijo k Brutovi republikanski vojski.

Ko je Manius omenil, da je tudi on prišel vabit na svojo svatovščino in da bi ga zelo veselilo svojega slavnega učitelja in pa svojega dobrega prijatelja imeti v družbi, planil je Salvius kvisku rekoč: „Kaj, v takih časih se ti greš ženit? In prav zgovorno mu je začel popisavati, kako reči stojé, in da vsak pošten Rimljan, ki ljubezni do svobode še ni zamenil z uklanjanjem pred licemérstvom razuzdanostjo in vetrenjaštvom — piknil je s temi tremi lastnostmi triumvire — da mora, pravil je, vsak pošten Rimljan za orožje

prijeti in napotiti se ali v Sicilijo k Sextu Pompeju ali pa v Macedonijo k Brutu.

Manius je bil dve leti v Atenah in je tam kakor je bila navada rimskim bogatim in imenitnim mladeničem, v vednostih se izobraževal ter se tam kakor vsi rimski tovariši navdušil za uzore svobodne republike. In njegovo občevanje s Ciceronom je to navdušenje le še bolj utrdilo. Tako je bil republikanski stranki udan z dušo in telesom. Zato ga je po Salvijevih besedah rudečica oblila. Ni vedel, kaj bi odgovoril nanje; že si je začel na tihem očitati, da je tako malo mislil na politične razmere svoje domovine. V tej zadregi mu je Cicero sê svojo navadno ljubeznjivostjo na pomoč prišel. „Nič se ne boj, Salvius“, rekel je, „za našega Manija; jaz ga predobro poznam. Kedor ima svojo rodbino, privezan je le še s tesnejšimi vezmi na domovino. Privošči mu kratko uživanje zakonske sreče o občnej bojazni, o občnej negotovosti, da bode tem bolj znal ceniti republikansko svobodo, katera dela, da nam je mogoče dobrote življenja uživati v najlepšem miru“. Te dobroserčne besede so oserčile Manija. Kar je dolgo le bolj kot sanjarija po njegovem duhu medlelo, vzplamenelo je zdaj kot terden sklep. Mnogokrat je mislil, kako bi lepo bilo navduševati vojake z živo besedo in potem sam z njimi hiteti v boj za domovino. Cicero in Salvius, kakor je bilo posneti iz njiju besed, nikdar nista dvomila, da bode tudi Manius v obrambo republike za orožje prijel. To je po eni strani dobro dejalo njegovemu ponosu, po drugi strani pa se je v senci sramoval, da ni že zdavnaj za trdno sklenil udeležiti se republikanske vojske. Ko je izrekel, da ženitve sicer ne more odložiti, da pa bode kmalu po ženitvi šel v Macedonijo, in ko je z vso žarnostjo mladeniskega navdušenja, ki ga še ne kali nobena senca sebičnosti, zagotavljal, da se ne bode nikdar ločil od braniteljev svobode, imela sta domoljuba vidno veselje nad njim, posebno pa si Cicero ni mogel kaj, da ne bi bil izrazil svojega zadovoljstva sê sadom, ki ka je rodilo njegovo občevanje z Manijem. „V tebi se ne bom motil ne, pri vseh bogovih ne!“ vsklikne stari mož. „O, da me je mogel ta licemérski Octavianus tako prekaniti! Ta dvajsetletni mladič v zavetji podedovanega imena Caesarjevega trapi in muči našo občno mater, našo republiko — in se s tem divjim strastnim pijancem Antonijem in pa z vetrastim Lepidom druži! Ne, ne, to mora drugače biti!“ In bolj tiho govore je nadaljeval. „Vse, vse, kar mara za republiko, mora tija v Macedonijo, tam je rešitev domovine. Tudi jaz pojdem tija. Vsi, kar nas je še Rimljanov, pojdemo tija“. In začel je

razlagati, kako se je vsega hudega bati, celo ponovitve proskripcij, kakorsne so bile za diktatorja Sulle. „Da, resni so časi“, končal je svojo razlago, „iztergati se bodeš moral svoji mladi ženi iz naročja, Manius“. „Ni je sreče v neprosti državi“, bil je ponosni odgovor mladeničev, „tudi z Attilijo ne“. Toliko da je bil to ime izgovoril, bilo je ponovljeno s čisto drugim naglasom iz ust Ciceronovih in Salvijevih, katera sta se osupneno pogledala; vsled tega je tudi Manius nategnil svoj obraz v stermenje; vendar je krepko rekel: „Da, Attilia, hči C. Attilija Gaviana. Z njo sem že dalje časa zaročen“. „Gavianus, ta skrivni Caesarjanec“, vsklikne Salvius, „ta večni nasprotnik našega Cicerona“? „Caesarjanec“? ponovi ves osupnen Manius, „saj ni mogoče! saj je zmerom tako pogostoma obiskaval mojega očeta, o katerem menda vendar nikdo ne dvomi, da je prijatelj republike“. Salvius se zlobno nasmehne ter reče: „Verjamem, pri vseh bogovih! Ali nisi morda opazil, da je njegovo obiskavanje prav za prav nekomu drugemu veljalo? Tvoji lepi mačehi Vitelliji, kaj? To je bilo Maniju preveč; žarečega lica je poskočil in zavpil: „To ni mogoče!“ Salvius pa zgane z ramami ter mirno reče: „Tako govore ljudje“. Cicero pa zopet se svojo prijazno besedo poseže vmes: „Da bi se naš Manius navzel mišljenja svojega prihodnjega tasta, zastran tega smo lahko brez skerb, Sicer pa, zakaj se ne bi včasi rodilo blago od neblagega? Jaz vsaj bi po tem, da je Attilia prijateljica Octaviji, sodil, da bode izverstna žena. O, Octavia je vsa druga nego njen licemerski brat Octavianus. Redke so dan današnji dobre žene“. Cicero ki je pri zadnjih besedah vzdihnil, spomnil se je menda svojih žen Terencije in Publilije, od katerih obeh se je bil dal ločiti; prva mu je bila prekretekvoljna druga pa preneznatna ženska. Salvius je pristavil: „Da, Octavia je med ženstvom kakor roža med ternjem“.

V tem je Manius zamišljen sedel; na spomin mu je hodilo nekoliko prigodkov, kateri so se mu prej nedolžni zdeli, zdaj pa so se mu hipoma razjasnili z neljubo svetlobo. Kako rada je obiskovala mačeha njegovo nevesto; kolikokrat je Gavijana in Vitellijo našel sama bodi si v očetovi hiši, bodi si na nevestinem domu, in mnogokrat ravno takrat, ko očeta ali neveste ni bilo doma; in ti čudni obrazi, ki so jih delale njene sužnje o takih prilikah! In ako je Caesarjanec, bi li bil dal svojo hčer nedvomnemu republikancu, ko ne bi bil imel skrivnega namena, o tej priliki lažje zadostovati svojemu strastnemu nagnenju? Tako se je popraševal sam pri sebi Manius. Ves serd njegov pa se je obrnil proti mačehi. „Tako

izverstnega moža tako varati! vskliknil je bolestno, kajti svojega očeta je nad vse spoštoval in ljubil. Salvius, ki je bil v tem oziru mož manj strogih načel in neoženjen, pa je omenil, da to v teh časih ni nič tacega. Cicero je napeljal govor zopet na politične razmere rekoč: „Kaj so neugodne razmere ene rodbine proti nesreči vse države, proti nasilju, ki z enako nesrečo vsaki rodbini preti in jemlje pribežališče tem, ki iščejo ali pomoči ali maščevanja za krivico. Znal je stari govornik v tisto struno pobrenkniti, katera je krepko odmevala v mladeničevih persih, in Salvius je pošteno pomagal, le da se je bolj robato izražoval. Sklenili so, da pojdejo vsi trije v Macedonijo nabravši po Italiji kolikor mogoče ljudi na skrivnem. V Siciliji, katera je bila kakor sploh vse morje v oblasti Sexta Pompeja, dobili bi ladij za prevoz. „Videli se bomo na potu v Macedonijo! Tako so se poslovili ti trije možje.

Molčé sta Salvius in Manius, spremljana od svojih sužnjev, korakala s Palatinskega hriba. Česar jima je bilo serce polno, o tem se nista hotela na ulicah meniti. Poslovivši se od Salvija, krenil je Manius po „Sveti cesti“. Niti šum in živahni razgovor Quiritov, ki so se na glavnem tergu že okolo praetorjevega tribunala in okolo menjalnic zbirali, niti Suburski hrup ni mogel zbuditi Manijeve pozornosti. Pervikrat je čutil strašno resnost življenja, kajti obljubo je storil važno, za reč, ki mu je bila sveta, možu, katerega je zelo spoštoval, dasiravno je poznal tudi njegove slabosti. Ali Attilia? Prijetnosti življenja, uživanje dobrot, ki mu jih je obetal zakon z ljubljeno ženo? — Vse to se mu je v meglo negotovosti zavijalo; todá mladi Rimljan niti za trenotje ni omahoval v svojem sklepu.

(Dalje prih.)

M. Pleteršnik.

Odpusti!

Božična povest.

(Konec.)



Unaj je burja zatulila in potegnila po ulicah, kakor da bi hotela vse hiše pobriti in pomesti s tál. Deklica se stisne k svoji materi; nato izpregovori:

„Ko sem bila še majhen otrok, vprašala sem vas nekđaj, dobro se še spominjam, kje so naš oče. Vsak otrok ima svojega očeta, mislila sem si, kje so pa tvoj oče? Zato sem vas vprašala, mati. Vi ste me tako čudno pogledali; potem ste mi rekli, da so umerli,

da jih ne bom nikedar več videla in da naj molim zanje. In nato ste se strašno zajokali, in tudi jaz sem jokala z vami. In res ste me učili, kako naj molim za svojega očeta. Zdaj pa, kaj mislite, kaj sem slišala?

„Kaj“? vpraša mati sê zamolklim glasom.

„Večkrat, ne samo enkrat sem slišala, ko so ljudje govorili med sabo, da naš oče niso umerli, da so šli v Ameriko“!

Deklica umolkne ter čaka, da bi ji mati kaj rekla na to. Ko pa vidi, da mati le molči, vpraša jo odločno:

„Zakaj ljudje tako govoré, mati“?

„Zato, ker je res“, odgovori ji žena z nekako čudno terdim glasom.

Hčerka se nehotoma nekoliko od nje odmakne ter jo debelo pogleda, kakor da bi hotela reči: Ali je to mogoče?

Ženi je bridkost zalila serce; terpko reče svoji hčeri:

„Kaj me tako gledaš? Res je, kar pravijo ljudje: tvoj oče je šel po svetu“.

„Zakaj mi pa niste tega prej povedali, mati? zakaj ste mi rekli, da so mrtvi“?

„Otroku ni moči vsega povedati; tudi zdaj bi ti ne bila še razodela resnice, morebiti nikoli — ali ker že ljudje govoré — pa naj bode! Sicer pa ne misli, da sem ti bila prej povedala tako neresnico: záte in zame je tvoj oče mrtev, tako ali tako“!

„Zakaj so pa šli po svetu, mati? Zakaj so vas zapustili in mene — jaz sem bila pač še majhna, ko so šli, ne spominjam se jih kar nič —“

„Še leta nisi bila stara“.

„Ali ste jih vi kako razžalili, mati? Jaz jih vendar nisem mogla“.

„Jaz? O Bog“!

„Ali naju niso nič radi imeli? Kaj takega si kar misliti ne morem. Zakaj so torej šli“?

„Morebiti sreče iskat“.

„A da se naju nič več ne domislijo“!

Ves čas tega pogovora se je nesrečni ženi serce polnilo z neko prej neznano bridkostjo. Zdaj ji je bilo polno do verha. Ni se mogla več premagovati. Kvišku plane, solze jo oblijó. Deklica skoči za njó, objame jo okrog vratú ter se joka z njo, da bi se kamen omečil.

Ko je bil njiju jok nekoliko potihnil, začujejo se koraki in potem govorjenje pred durmi. Razločno so se slišale besede: „Tu le so vrata; kar poterkajte, ali pa jaz poterkam“.

To je bil stare hišnice glas. Nato je odgovoril moški glas: „Le pustite, žena, bom že sam. Zdaj ne potrebujem več vaše pomoči. Náte“!

In zopet hišnica: „O to je preveč; poljubljam roko, milostni gospod“. In slišalo se je, da je odhajala. Nato je bilo nekaj časa vse tiho.

„Kedó bo to“? vpraša deklica mater.

„Bog vedi“! odgovori ji mati. Serce ji je vtripalo, da je s težka dihala. Sama ni vedela, zakaj.

Čez nekaj časa se začuje lahno terkanje.

„Prosto“! oglasi se žena. Duri se odpró in v sobo stopi visok bradat mož, v drag kozuh zavrit. Snežinke so se mu še lesketale po kozuhovini in po dolgi črni bradi. Mož obstane pri vratih, kakor da bi si ne upal dalje, in gleda molče ženo, ki je stala dva koraka pred njim. Potem raztegne na široko roke, kakor da bi jo hotel objeti. Ali roke mu omahnejo, mož se zgrudi na kolena, povesi glavo in vsklikne z milim glasom:

„Suzana, odpústi“!

Ko žena to sliši, pripogne se k njemu, oklene se mu vratú in privzdigne ga k sebi, dasi je sama omahovala.

In zopet se razlega glasen jok po ubožni sobi, ženski jok in moški.

Perva je izpregovorila žena:

„Torej si vendar prišel, spomnil si se vendar še naju v daljni deželi“.

„O ko bi vedela, draga moja Suzana — jeli da te smem zopet tako imenovati! — O ko bi vedela, kaj sem preterpel in prestal, kako sem se pokoril za svojo pregreho, usmiljenje bi imela z menoj, dasi sem se tako pregrešil zoper tebe, dasi sem ti storil táko vnebovpijočo krivico. Bog mi je menda odpustil mojo pregreho, dovolj sem se zanjo pokoril; ali mi jo moreš, ali mi jo bodeš mogla kedaj tudi ti““?

„O ne govóri tako“, tolaži ga srečna žena. Zdaj je vse dobro; srečna sem, kakor nisem bila nikoli“.

„In ta preserčna deklica — ali smem upati? — Serce mi trepeče“.

„Pojdi, Manica, objemi svojega očeta“! reče mati svoji hčeri, ki je na strani stala; prime jo za roko ter jo pelje k očetu.

„Ta gospod moj oče“? vpraša plaho deklica in se bliža počasi svojemu očetu. Radost se je borila z bridkostjo v njegovem sercu; z mehkim glasom ji reče:

„Dete, ti ne poznaš svojega očeta, in on sam si je kriv, da ga ne poznaš. Ali le čakaj, skoraj se bodeš seznanila in sprijaznila z njim in rada ga bodeš imela s časom, ko bodeš videla, kako te on rad ima. O kako je serce moje hrepenelo po tvoji ljubezni! Daj se mi objeti, preserčno dete moje, in odpusti mi tudi ti“.

Dolgo časa jo je stiskal v svoje naročje. Potem ji pogleda z radostnim očesom v lice ter reče:

„In glej, kako lepa in kako velika je naša Manica“!

Ko je bila prva vihra veselja nekoliko potihnila, začne mož ozirati se po sobi in vidi, kako je vse golo, prazno, siromaško. V serce ga zbode ta pogled, K svoji ženi se oberne rekoč:

„Tako slabo se je vama godilo? Tega nisem vedel; menil sem —“

Tu mu seže žena v besedo:

„Tisto, kar imaš menda v mislih, tisto je“ — in z roko pokaže proti peči.

Mož si pokrije z obema rokama obličje. Potem spne glavo po konci in reče:

„Kaj delam? govoriti bo pozneje čas; zdaj hitro na delo, da bodedo skupaj obhajali sveti božični večer. Nekaj imam zunaj na vozu, drugo moramo spraviti vkup od vseh strani, kjer je kaj dobrega in lepega najti. Urno! kje je kaj ljudi? Vse mora na noge“! — —

Predno je bilo dobre pol ure, sedela je vesela družinica v gorki sobi pri mizi, ki je bila polna različnih jedil v svetlih posodah. Manica ni vedela, kaj bi počela od samega veselja; ali naj bi jela, ali gledala svojega očeta, ali veselila se lepih božičnih daril, katera ji je bil oče prinesel iz daljne dežele.

Pozno, ko je bila deklica že utrujena zadremala očetu v naročji, začel je svoji ženi pripovedovati, kako se mu je godilo odkar jo je bil zapustil. Že na potu v tuji svet začele so se mu odpirati oči, da je izpregledal velikost svoje pregrehe.

Takoj ko je bil prišel v „novi svet“, zapustil je žensko, ki se mu je bila že kar studiti začela. Brez denarja in več časa tudi brez pravega zaslužka je taval po ulicah velikega ameriškega mesta. Kak posel dobiti bilo mu je tolikanj težje, ker ni znal jezika. Nastavil se je torej za nosača, potem za težaka v ladjostaji. Vendar zaslužek njegov ni bil obilen, ker so ga verstniki njegovi

povsod izpodrivali. Krepeke komolce in mnogo derznosti mora imeti, kedor hoče prodirati v Ameriki. Terdo se mi je godilo, ali nekaj dobrega je pa vendar imelo to življenje. Mož se je dela navadil; prejšnja lahkomišelnost in ničemurnost ga je bila do dobra minila v tem vednem boji za vsakdanji kruh. In kar je bilo najbolje: godilo se mu je kakor izgubljenemu sinu, kesanje ga je srečalo, vest se mu je zbudila in ga pekla noč in dan. Hrepenenje se mu je vnelo po ženi in otroku. Želja, da bi ju skoraj zopet videl in objel, izpodbujala ga je in mu dajala moči, da se je trudil in delal neprestano. Verniti se je hotel, ali ne s praznimi rokami. Premoženje si je moral pridobiti za ženo in otroka, da bi tako vsaj nekoliko poravnal svojo krivico. In to se mu je posrečilo. Začel je bil s časom malo kupčijo, katera se mu je množila od dné do dné. Ko se mu je najbolje godilo, prodal je vse, zapustil Ameriko in napotil se v domovino. Ne več tako lep, kakor nekdanj, a resen in premožen mož je prišel domov in našel, kakor smo videli ženo in hčerko živi in zdravi, če tudi v najhujšem siromaštvu. Z njima je potem obhajal še mnogo, mnogo lepih božičnih večerov. B. M.



Z i m s k a n o č.

Obraz iz narave.



„Mati, ali bo skoraj kaj večerje?“ oglesi se krepak deček iz zapečnika, imel je kakih sedem let.

„Malo bi vendar počakal“, zadere se nadenj stari-kava dekla, ki je tudi svojo zadnjo oplat ob gorko peč pritiskala.

„Mati, kaj pa bo nocoj?“ povprašuje lačni deček dalje, ne zmenivši se za deklino osorno besedo.

„I, v oblicah krompir pa kiselo zelje, kakor po navadi; pa še malo ovsenjaka dobiš“.

Tako nekako se je govorilo v mali gorski koči zvečer pred večerjo. Mati, že sami lačni, gredó v kuhinjo, vzamejo burklje, stegnejo se v peč in prinesó obilen lonec iz nje. Napolnjen je s krompirjem. Poskusijo jednega, a terd je še; poskusijo drugega, ta se jim zmane v roci. Krompir je kuhan. Takoj ga imajo na mizi in tudi zelje, ki jim je bilo še od opoludne ostalo. Družina še slastjo pojé borno večerjo, odmoli in se spravi zopet k peči.

Nebo je jasno. Debel sneg pokriva zemljo. Grobna tišina bi vladala po okolici, ko bi včasih merzla burja ne zatulila okrog

vogalov in ne piskala ob dimniku. Družina pa se vesela greje pri peči. Po malem kedó kaj izpregovori; vsak ima svoje misli. Star očanec, ki je do sedaj v kotu na peči slonel, pomakne se bolj na rob peči in začne pripovedovati pravljico, pravljico tako lepo, tako mično, da družina pozabi vse svoje bede in le sè starčekovo pravljico živi. Le prehitro pridejo besede:

„Pravljice te pa je konec“, s katerimi navadno svoje povesti sklepa.

Nató snamejo mati molitvenik, pokleknejo in molijo počasi ali prav na glas rožni venec. Po molitvi se zgovoré, kako bo prihodnji dan, in česa naj se vsak takoj z dnevom poprime. In spát gredó. Ta spleza na izbo in se zarije v seno, ón ostane v zapečniku; le gospodar in gospodinja ležeta v posteljo, seveda, v jako priprosto. In vendar se zjutraj nihče ne pritožuje, da je slabo ležal.

Dragi prijatelj! Popustiva sedaj kmečko kočó, pojdiva v mesto! Mraz te stresa stopivšega iz gorke kočé. Dobro moraš zapeti suknjo, da se ti kaj sitnega mraza v gorke ude ne vkrade. Ozri se v jasne višave, kjer neštevilne zvezde migljajo. Dèlj časa ko boš gledal, več jih boš videl in lepše in prijaznejše se ti bodo zdele. Med njimi pa bleda luna kot kraljica plava in razsvetljuje nama pot po zmrzlem snegu. Ne, to ni sneg, to je tisoč in tisoč bliščečih biserov. Kakor gozd povodnjega moža v narodnej pravljici lesketajo ravne smreke in jelke, posute sè srebrobelim snegom, o luninem svitu.

Po bliskovo skoči pred nama nekaj iz germa in izgine v temnem gozdu. To je divji zajec; glodal je lub mlade lesnike, da bi potolažil svoj prazni želodec. Uboga žival! Lačen je, prigrizti pa nima kaj; zato prihaja v zimskih nočeh bliže k človeškim bivališčem in si poišče mlado sadno drevo, da ga obeli za silo. Tudi lesjak je ponočnjak; on se še več upa. Marsikatera gospodinja se zjutraj za ušesi praska, ko prešteje svojo kuretnino pa vidi, da je ena kokoš izginila. Kake pol perotnice ali kako pero iz repa komaj pusti ta divjak za spomin na dvorišči.

Uhú, uhú, strašen glas, sliši se iz gozda. Zmeraj bolj pogostoma, bolj moški in bolj otročji glasi. To je sova sè svojo derhaljo. Izlezele so iz dupla in gredó na lov in pa bolnikom po vasi smert naznanjat. Sicer je v gozdu vse tiho. Drugi tiči so po duplih skriti ali pa po skednjih in podstresjih na gorkem spé.

Tudi na polji se ne gane živa božja stvar. Pod sneženo odejo počiva rodovitno polje in hrani v sebi mnogotero kal v živež ljudém.

„Res veličastna je zimska noč“, porečeš mi. A odgovoriti moram, da ne za vse. Tebi dobro oblečenemu ne pride mraz do

živega. Kako je pa siromakom, ki komaj nagoto pokrivajo, kakoršnih je dosta posebno po mestih? Uboščeki prezebujajo in stradajo, da človeka serce boli. Ti hodiš s prijateljem, vaje nim pota. Kako pa je tujemu človeku, katerega je sredi gozda črna noč prehitela? Terpin je tudi vojak na straži pod kakim gradom ali o vojski pod milim nebom.

Bližava se mestu. Že od daleč se vidijo luči iz oken. Prijetna godba nama doni na uho. To ni tiha noč, kakoršno sva opazovala v kmečki koči, to je rajanje, ples. V prostorni dvorani se suče kolo plesalcev in zalih, praznično opravljenih plesalk. Okolo in okolo po dvorani nastavljeni so rožni germiči; tam v kotu pa na nekoliko vzvišanem prostoru se napenjajo godci. Svetilnik tak kot v cerkvi razsvetljuje dvorano. —

Pozno v jutro odhajajo domov in ležejo spat še le tedaj, ko se že svita dan na vzhodu. In vendar ti ljudje drugi dan niso tako veseli in srečni kakor družina, katero smo opazovali v borni gorski koči. —

Fran Strel.

Za starim gradom.

Bilo je ravno ob času, ko je jel sv. Nikolaj metati, to je nekoliko pred sv. Nikolajem, ko smo se zbirali vsak večer otroci v hiši, ter smo molili in prosili, da bi nam kaj vergel. Pri nas namreč sv. Nikolaj pridnim otrokom že predno pride njegovega praznika delapust v mraku večkrat v hišo verže jabolk, orehov in suhih hrušek, posebno ako mu otroci molijo. Zadnji večer tega časa jim pa prinese kaj v nastavljeno posodo. Klečali smo po klopeh pri mizi in pri peči, bilo nas je dovolj, ker zbrali smo se včasih tu, včasih pri sosedu in prosili, da bi nam sv. Nikolaj kaj vergel. Po tiho so se hišna vrata odperla in zaropotali so orehi po tleh, jabolka in suhe hruške vmes, mi pa smo se vsuli po njih in jih pobrali do zadnjega, molitve je bilo precej konec. Po dokončanem delu smo šтели, koliko je vsak dobil, sedli smo k peči in zakurili s terskami na levi. Pred se ni smela luč narediti, ker sv. Nikolaj je vselej le v temi metal.

Obiskala nas je tedaj večkrat suha, dolga, že zelo stara žena, ki je pri sosedu stanovala in nam je rada povesti pravila. Bile so nekatere dolge, druge zopet kratke ali poslušali smo jih vsake verste radi.

Da je le žena, ki je vedno nogovice pletla, zvečer v sobo stopila, obsuli smo jo že in prosili: „Mati, povejte nam kako „gostorijo“, lepo prosimo, Blažunova mati, povejte nam eno, če je tudi kratka, lepo prosimo“!

Blažunova mati ni imela nobenega otroka, ali vendar smo ji le mati rekli, mogoče, da so ji bili otroci pomerli, moža je imela. Sicer smo sosedovo ženo, ki je bila tudi brez otrok, teto imenovali in njegovega moža za strica klicali, čeravno ni bil nam nobenemu stric v vsej vasi.

„Če boste pridni, otroci! vam bom že povedala, če ne, vas bo pa „Pehtra“ pobrala“, dejala je Blažunovka.

„Pridni bomo“, oglasili smo se vsi, kar nas je bilo, „mati le povejte“!

„Torej danes, ko ste popred lepo molili, vam bom povedala eno“. Težko smo čakali. Včasih je dolgo terpelo, predno je žena začela, vseh izgovorov je imela dosti, čeravno je rada pripovedovala, vendar smo jo morali prositi. Poslušali smo jo vselaj z odpertimi ušesi in napetimi ušesi, še ganiti se ni nobeden upal, da bi se ne bilo kaj preslišalo. Ko je pa žena dokončala, nas je bilo včasih strah, če je bila povest o strahovih ali o razbojnikih, da si otroci niso upali iz hiše in domov.

„Za starim gradom se pravi dandanes nekemu kraju tam pod žalostno goro. Samoten je kraj, z germovjem je obrasten grič, kjer je stal svoje dni velik terden grad. Kače se grejejo poletni čas na gorkem kamenji, ko solnce vroče pripeka po dnevi, po noči pa sova vpije ónstran jarka, ki loči hrib in z gostim drevjem obrasteno goro, in mervaska tica kvika na stari lesniki blizo steze, ki derži od kolo-voza gori do zidovja, kjer je stal včasih grad. Nikedó ne hodi rad po noči tod mimo, še po dnevi je dolgočasno in grozno. Celo živina se ne hodi rada past sem gori, kjer je stala nekdanj sè zidovjem obdana graščina. Skoraj pod vsakim kamenom najdeš škorpijona, ako stikaš tod okrog.

Bogati so bili nekedaj prebivalci in posestniki grajski. Daleč okrog so imeli polja in gozde. Zlata jim je bilo, da sami niso vedeli, koliko ga premorejo. Vina so imeli v podzemeljskih kletih, da bi bilo tri mline gnalo, ko bi ga bili iz sodov izpustili. Iskri konji so jim stali v konjaku pri kamenitnih jasliah, pšenice so bili siti in živi, da se je včasih razgetanje celo dolí pod grad slišalo, ko so hlapci živino na prostorno dvorišče spustili, da so jo napojili. Sre-

berne zlice so imeli v graščini in ravno tako kuhinjsko posodo. Vsega so imeli do ostanka. Pili in jeli so, kar in kolikor se je kateremu ljubilo.

Živela sta zadnje čase mož in žena, ki sta imela troje otrok, todà dva sta jima kmalo umerla. Ostalo jima je samo najmlajše otroče. Bila je lepa deklica. Rumene, dolge, kakor svila mehke laske je imela, vili so se ji daleč doli čez herbet. Kar si je deklica izmislila, kar se ji je poljubilo, morala je dobiti. Mati jo je ljubila nad svoje oko. Mnogo so morali posli prestati zaradi graščinske hčerke. Mati je bila terda z njimi, ukazala jih je tepsti, ako je dekle za kako stvar jokalo in mati ni vedela zakaj se joče. Mislila je, da so služabnice krive, ako dekletu ni bilo kaj po volji. Šibati je ukazala varuho, ako se je dekle po noči prebudilo in ni precej zopet zaspalo. Dostikrat je bila pestuha, še mlada, lepa ženska, na steber privezana sè šibami tepena, da so ji roke zatekle in ji je kri šla iz ran. Gorje mu, ko bi bil kedò dekleta razžalil, v ječi bi bil moral tičati brez jedi in pijače, brez kruha in vode. Pa v kakošni ječi! kamor ni nikdar posvetila solnčna luč, globoko v tleh, kjer jih je dosti poginilo. Kedor se je gospé zameril, zaperli so ga tu notri, da ga ni bilo več na svitli dan. Marsikaterega kosti so trohnele pod strašnim zidovjem, kjer se zdaj še vidijo samo razvaline, ostanki starih časov.

Ko je dekle jelo doraščati, ni delalo materi veselja, kakoršnega se je nadejala. Bila je tega mati največ sama kriva, ker je bila dete razvadila. Svojeglavno je bilo, ako se mu je kake stvari zljubilo in je v trenutku ni bilo, že je bila jeza in togota.

Kakor je mati surovo ravnala z drugimi ljudmi, da jih je klela in rotila v nagli jezi, tako se je tudi primerilo, da se je včasih nad lastno hčerjo stogotila, a terpelo to ni nikdar dolgo, precej ji je bila hčerka zopet vse, in drugi ljudje ji niso bili skoraj več kot živina. Imela je žena navado v jezi kleti in prav po najgerjem ljudi zmérjati.

Primerilo se je, da ste se imeli gospa in hči iz gradú peljati. Kočija z lepimi konji je stala pripravljena in čakala gospode. Kar je razvajena hčerka oblekla, nobena reč ji ni bila po volji. Jela se je kujati, da ne gre z materjo, da ji to ni prav, da ji zopet to ne dopade. Uboge strežajke, koliko so morale prestati zaradi mladega dekleta! Dolgo časa je ravnala mati z lepo, prosila in pogovarjala je dekle; toda tej je bilo vse zoperno, kar ji je mati rekla. Gospa se

vjezi in zavpije nad hčerjo, kakor je sicer rada zaklela: „Prokleta kača! kaj hočeš še od mene“!

Kmalo ni bilo žive duše več na gradu. Grozna samota in čudna praznота je postala tod. Od tistega časa so ljudje videli večkrat veliko rujavo kačo, ki je na solnci pred gradom ležala z belim znamenjem na glavi. To je bila zakleta deklica. Belo znamenje pomenja, da bode dekle še rešeno o svojem času. Zlato in srebro je ostalo v gradu. Zakopano je pod zemljo in nikdo ne more do njega. Več sodov je napolnjenih s srebrom in zlatom. Kedor bode deklico rešil, bo dobil za plačilo vse bogastvo. Nikomur ne stori nič žalega grajska kača, ali vsak, ki jo je videl, zbežal je preplašen iz kraja. Ponoči se sliši včasih čudno tuljenje, hoja, vožnja in konjsko razgetanje, kjer je stal nekedaj grad, kakor da bi se napravljalo mnogo ljudi na odhod.

Čez mnogo let bode rešil mladenič zakleto deklico. Že dozdej so nekateri poskusili rešitev, toda nobenemu se ni posrečilo, vsak je izbežal, ko se je kača proti njemu zagnala, čeravno vsak dobro vé, da mu noče nič žalega storiti.

V revni koči nekje pri vodi, kjer brodnik ljudi v čolnu prevažal, bode imela mati dvojčka. Eden izmed njiju bo ravno taci, mehkih rumenih las, kakoršne je imela zakleta deklica. Temu je namenjena rešitev, ako ne bode svojih starišev nikdar žalil. Prišel bode čas, ko ga bode gnalo nekaj od hiše po svetu. Zvedel bode na poti o zakleti deklici in kako jo je mogoče rešiti.

Vzeti se morajo tri mladike iz enega germa, vse enako dolge, enako po sedem mesecev stare, brez vsacega madeža mora biti koža na njih. V blagoslovljeno vodo jih mora pomočiti in zmoliti mora tri očenaše, potem pa iti precej o solnčnem vzhodu na razvaline čakati. Velika kača se bode prikazala, grozo mu bode hotela napraviti, proti njemu se bode poganjala in žrelo odperla, mladenič pa se ne sme umakniti, temuč udariti mora s prvo šibico grozno prikazen po glavi na belo znamenje. Nazaj bode kača vrat skrivila in vsa glava bode bela. Še huje se bode pognala kača proti človeku in zazijala, kakor bi ga hotela požreti. Toda mladenič se ne sme prestrašiti, ne odjenjati. Udariti jo mora z drugo mladiko. Zopet se bode žival skrivila in nazaj se vergla. Čez polovico života bode postalo belega, glava ne bode več kačji podobna, v očeh se bodo solze pokazale, solze veselja. Še enkrat jo bode mladenič udaril

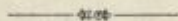
s tretjo mladiko, in delo bode dokončano. Kolikor je bogastva v gradu, vse bode njegovo.

Deklica bode rešena, ravno tako lepa in mlada, kakor je bila tačas, ko jo je kazen zadela, vendar ne neusmiljenega, temuč dobrega serca in dobrega duha. Siromakom bode rada pomagala, rešitelj njen pa bode postal njen mož, srečno bosta živela in mnogo dobrega storila.

Ako bi pa mladenič kače se zbal in izbežal, moralo bi še mnogo, mnogo let preteči, da bi prišel drugi na svet, ki bi jo mogel rešiti. —

Tako otroci*, dejala je Blažunova mati, zdaj sem vam povedala za nocoj, drugi krat zopet kaj družega*; mi pa smo se lotili zopet orehov, jabolk in hrušek, kar jih še nismo bili spravili pod streho.

Samostal.



Slovenski glasnik.

— V Ljubljani je izšla knjižica z naslovom: „Slavnostni sprejem slovenskega pešpolka Kuhnovega št. 17. v Ljubljani dne 26. in 27. novembra 1879.“ Uredil in založil Fran Hlavka. Natisnila „Narodna tiskarna“. Z veseljem jo bode bral vsak rodoljuben Slovenec.

— Gospod Miroslav Maloverh je poslovenil in na svetlo dal dr. J. C. Mitterrutznerjev učeni spis: „Slovani v iztočni Pustriški dolini na Tirolskem“. Knjižica je tiskana v Novem mestu pri J. Krajcu.

Listnica uredništva. G. Fr. H. v N. m. Žal nam je, da Vam ne moremo, vsaj takoj, odgovoriti na mnoga Vaša vprašanja; morebiti o priliki.

Listnica odpravištva. G. V. L. v J. Za poslano številko nam niste nič dolžni. — G. J. V. v B. Številke od leta 1877 pač nimamo nobene več! — G. dr. J. S. v C. Prejeli. — G. J. S. v T. Vsi letniki se še dobivajo razen 1. od leta 1870. Tudi B. M—ovih pesmi (slovenskih) ni več.

Letniki 1876, 1877 in 1878 se dobivajo mehko vezani po 2 gl. 50 kr., terdo vezani po 3 gl. in letnik 1879 mehko vezan po 3 gl. pri uredništvu „Zvona“.

„Zvon“ izhaja 1. in 15. dan meseca; naročnina 4 gold. za vse leto, 2 gold. za pol leta. Napis: Redaction des „Zvon“, Wien, VIII., Lange Gasse 44.